

A magyarság és Szabó Dezső valahogy soha nem tudott találkozni egymással. Imádott, tágabb hazája megtúrta ugyan azután is, hogy szűkebb hazája, Erdély 1928-at követően kitagadta, de jegyezni, igazából sohasem jegyezte. Kezdetben a kölcsönös bizalmatlanság, később az idegenérdekű nemzeti középosztály - amely Szabó Dezső "igazságfanatizmusában" nagy veszélyt szimatolt háborítatlan zsákmányszerző életformájára nézve - egyre eredményesebb aknamunkája nehezítette az életét, és akadályozta meg, hogy a magyarság és írója találkozhasson. Első publikációinak percétől figyelte őt - meredten és lélegzet-visszafojtva figyelte - az ország olvasói közvéleménye, mégis, valamiféle kimondatlan politikai elvárás szerint inkább csak a futottak még kategóriában volt szokásos - kellő fintorokkal és fenntartásokkal kísért - emlegetése. A zsidók voltak a legéberebbek, ők már 1907-es, székesfehérvári tanárkodásától kezdve - napjainkig bezárólag - antiszemitanak minősítették, ami, ha nem is jelentett túl nagy egzisztenciális koloncot, valójában már akkor is hátrányként rakódott arra, akire ráragasztották. Ez a kolonc azután 1919 júniusában - Az elsodort falu megjelenését követően - hirtelen életveszélyessé vált: Lukács György népbiztos elvtárs (alias George Löwinger úr) frontszolgálatra szóló, azonnali behívót küldetett neki.

Nyilván arra utaztak, hátha eltalálja egy cseh vagy egy román kőbor lövedék, és megoldódott volna minden gondjuk. Valószínűleg még szép temetést is adtak volna - örömben. Az ízig-vérig tót Pekár Gyula, akinek papája törte a magyart, de aki ettől teljesen függetlenül kulturális államtitkár lehetett Magyarországon, 1919-et követően olyan politikai és bírósági támadást intézett ellene, hogy 1924 őszén emigrálni kényszerült. Úgy tűnhet ezen adatokból, mintha Szabó Dezsőt csak a csúnya idegenek üldözték volna, a derék magyarok nem. De szép is lenne. A két háború között a nemzeti oldal számára persona non grata volt, mert megtagadta a pártban gondolkodás kelepcéjét: csakis nemzetben volt hajlandó látni az eseményeket, ezért használhatatlan volt minden pártpolitikus számára. (Az egyházak számára dettó, ugyanis minden felekezetet szűknek talált, csak a krisztusi áldozat érdekelte, a liturgia nem.) Ez a feszültség 1944-ben, a német megszállást követően érte el tetőpontját, amikor a magyar nyilaspárt - mivel nem volt hajlandó szóba állni velük - "árulóvá" minősítette Szabó Dezsőt, és maguk között halálra ítélték. Ha nincs Budapest városparancsnoka, bizonyos Winckelmann SS-tábornok, aki Szabó Dezső védelmében elrendelte a József körút 31/a. kapujának állandó katonai őrizetét, valószínűleg elhurcolják, talán meg is ölik ügybuzgó fajvédőink - nyilván azért, hogy kiiktatása által erősítsék meg a magyarság ügyét. Nem tehették, mert az a német erő, az a "kielégíthetetlen germán étvág", amely benyomult Budapestre, és amelyet senki sem támadott, gúnyolt olyan elementáris bátorsággal, mint Szabó Dezső, úgy döntött, hogy megvédi őt - nemzettársainak elitalakulataitól. (Ő, bizony sok minden történt a XX. században, ami meghaladja az átlagfantáziát.)

Csak hogy mi most a XXI. században vagyunk, Győzike és Majka Budapestjén. Az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai által híresült el, a főváros új ékességén, a Combinó villamoson utazik, hogy időben megérkezzen a Szabó Dezső Emléktársaság ünnepi közgyűlésére, ahol elnökölnie kell. Ugyanis éppen most 20 éves az Emléktársaság. 1988 májusában alakította 43 elszánt magyar, de akkor még XX. század volt, akkor még nem Győzike és Majka, hanem Kádár és Pozsgay pendítették meg a hangvillát. Hamis volt persze az a hang is, miképpen hamis ez is,

csak hogy húsz évvel ezelőtt, a kommunizmus iránti iszony mindnyájunkat képes volt aktiválni: nyüzsögtünk, keresgélünk, tenni akartunk valamit, hogy kikerüljünk a gödör aljából. Győzike és Majka Budapestjén már csak az iszony maradt meg, a tenni akarás kényszere, a továbblépés ereje, az igazság kutatásának reflexe már nyomokban sincs meg. Talán, ha emlékeinkben. A Combinón hatalmas röhögés hullámszik végig, fiatalok egy csoportja szellemeskedik: időnként valamelyikőjük megszólal és idézi az ismert tévéreklám szövegét: "Köszönjük, Emese!" Aztán röhögnek. Nyilván van közöttük egy Emese nevű. Az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai révén híresült el, leszállni készül, és eljátszadozik a gondolattal, mi lenne, ha megkérdezné ezeket a fiatalokat, nem akarnak-e részt venni a Szabó Dezső Emléktársaság ünnepi közgyűlésén, ahol vélhetőleg sok újat és érdekeset hallhatnának Szabó Dezsőről, a Magyar Apostolról. De még időben észbekap és eltekint az invitálástól. Már kint van a kocsiból, amikor még utána száll a mondat és a vihogás: Köszönjük, Emese!

Az elmúlt 20 évben a Szabó Dezső Emléktársaságba 236 tag lépett be. Leszámítva az elhalálozottak számát, úgy kétszáz tagnak lennie kéne, és ha megengedünk is bizonyos fokú spontán lemorzsolódást, 150 főt feltételezni nagyon is reális kalkuláció. Az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai révén híresült el, óvatos alkat, nem hisz a feltételezhetőnek, sokkal inkább saját tapasztalatainak, ezért csak azt a 60 főt hívta meg az ünnepségre, akiről erősen feltételezte, hogy elkötelezettek és eljönnek. Nos, 11-en jöttek el. Tizenegy meglelt korú ember. Persze a többieknek megvolt a jól akceptálható okuk, hogy miért maradtak távol.

Az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai révén híresült el, röviden összefoglalta az Emléktársaság húszéves működésének eredményeit: szobor a Gellérthegyen, tudományos konferencia a Gellért Szállóban, síremlék a Kerepesi temetőben, 7 Szabó Dezső-könyv megjelentetése, 5 emléktábla felavatása, és körülbelül 120 előadás megtartása (Budapesten, vidéken, külföldön) az író életművéről, jelentőségéről, hatásairól, életútjáról.

Az Emléktársaság tehát megvan, de hol a tagság? Kit érdekel ma Szabó Dezső, de kit érdekel Móricz, Ady és Babits, kit érdekel Juhász Gyula, Reviczky, Komjáthy vagy Vajda? - kérdezte az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai révén híresült el, és feltette a megkerülhetetlen kérdést 10 főből álló hallgatóságának: látják-e értelmét az Emléktársaság további fenntartásának? A kollektív bölcsesség úgy döntött, hogy igen, a Szabó Dezső Emléktársaság elkezd 21. működési évét is, annak ellenére, hogy 2008. május 24-én, szombaton délután, Győzike és Majka Budapestjén mindösszesen 11 ember volt mozgósítható Szabó Dezső neve alatt. Ehhez képest az 1988. május 24-ei kedd délutánja, Kádár és Pozsgay Budapestjén egy szellemi paradicsom volt. Aczél elvtárs még csak nem is álmodhatott oly fokú gondolatkaranténról, amit a szociálliberális "szabadság", a sunyi MSZP/SZDSZ-koalíciók sora meghozott és beérlett. Köszönjük, Emese! Sapienti sat.

Már otthon, vacsoráját készítgetve az újságíró, aki Szabó Dezső kutatásai révén híresült el, azon gondolkodott, hogy vajon mennyire volt avatott jó Szabó Dezső? Ugyanis ő ránhagyott egy jóslatot, amit az Emléktársaság rávésetett sírkövének fedlapjára: Meghalok én tízszer, százszor / Nem félek én a haláltól. / De rakhatsz rám hegyet, hatot: / Míg magyar van: feltámadok. Az ő feltámadásáról beszélni jelenleg botorság, viszont ez óhatatlanul is megfogalmazza a tapintatlan kérdést: van még ma-gyar? S ha van, miben manifestálja ma-gyarságát?

Szócs Zoltán